

TATRANSKÁ GALÉRIA V POPRADE

www.tatragaleria.sk

Pre Tatranskú galériu je vždy mimoriadnou príležitosťou zorganizovať výstavu, predstavujúcu rôzne generácie autorov. Projekt, venujúci sa tvorbe troch autorov Juraj Meliš, Rastislav Biarinec a Ľubomír Purdeš dozrieva dlhšiu dobu. Nadväzuje svojou ideou na predchádzajúce projekty, organizované každoročne v priestoroch Elektrárne Tatranskej galérie pod názvom Hry s umením. Nekonfrontačným spôsobom vystavujeme na ploche takmer 800m² viacerých autorov, zjednotených ideou, materiálom, či osobnosťou. Výstava inšpiruje študentov, žiakov rôznych, no predovšetkým umeleckých škôl k ich tvorbe a následne k zapojeniu do celého projektu aj počas trvania výstavy hravou formou.

Tento ročník Hier s umením s podtitulom TA-tri je inšpirovaný ideou spoločných zážitkov profesora (J. Meliš) a jeho študentov (R. Biarinec, Ľ. Purdeš) v štúrovskom duchu – výstupom na Kriváň, ale aj dlhoročným priateľstvom a profesionálnou kolegalitou troch sochárskych osobností.

So všetkými tromi autormi – sochármi spolupracuje Tatranská galéria viac ako päťnásť rokov. Juraj Meliš sa zúčastnil sympózia Umelec Tatram v roku 2004 v Novom Smokovci, kde vytvoril zaujímavú skulptúru z cyklu Lejdýs and Džentlmen, v rámci projektu Hry s umením Intermezzo 2006 sme uviedli jeho performance Veľká nočná hudba a v roku 2007 sa predstavil samostatnou výstavou Diesirae v Elektrárni TG. Rastislav Biarinec sa zúčastnil troch sympózií, usporiadaných Tatranskou galériou Umelec Tatram v Novom Smokovci v roku 2002, kde vytvoril zaujímavú plastiku Článkonožec, Sympózia Jána Brokoffa v Spišskej Sobote v roku 2005 a Sympózia Kalvária na Peknú vyhlídku v roku 2013. Ľubomír Purdeš svoju tvorbu predstavil rozsiahlou autorskou výstavou Neogén v priestoroch TG v roku 2015 a zúčastnil sa spomínaných troch sympózií spolu s Rastislavom Biarincom. Títo traja umelci zároveň pôsobili a pôsobia ako pedagógovia na vysokých školách umeleckých odborov.

Odvzdávanie vlastných pedagogických a umeleckých skúseností z generácie na generáciu uvidíme priamo na jednotlivých výstavách troch generácií: najstaršiu prostredníctvom tvorby Juraja Meliša (diela na výstavu zapožičali: SNG a GMB Bratislava, OG Dolný Kubín, LGPMB Liptovský Mikuláš, ZGJM Senica a manželka autora), strednú cez tvorbu R. Biarinca a Ľ. Purdeša (diela sú majetkom autorov) a najmladšia generácia je zastúpená prácami študentov fakúlt výtvarného umenia Prešovskej univerzity a Katolíckej univerzity z Ružomberka, kde obaja autori pôsobia ako pedagógovia.

Výstavný projekt TA-tri je náročné podujatie, na ktorom budete mať možnosť uvidieť viac ako 100 diel od uvedených autorov s náročnou logistikou privezených do Popradu. Výstava je doplnená fotografickými prezentáciami landartových podujatí a inštalácií študentov a umelcov. Počas projektu zorganizujeme niekoľko zaujímavých workshopov a verejných diskusií na tému „Kam kráča súčasná slovenská socha“. Tatranská galéria je dlhoročným organizátorom sochárskych sympózií (Vyšné Ružbachy, Nový Smokovec, Pekná vyhládka, Spišská Sobota) a téme sochárstva sa dlhodobo venuje. Prostredníctvom tohto projektu chceme verejnosť upozorniť na alarmujúcu situáciu existujúcich zanedbaných sochárskych diel v prostredí miest, ale aj na možné využitie sochy v súčasných exteriérových a interiérových realizáciách stavieb.

Veríme, že práce renomovaných umeleckých osobností a ich mladých pokračovateľov a nadšencov zaujmú návštevníkov Tatranskej galérie a prebudia záujem o tento náročný druh výtvarného umenia, ktorý na Slovensku postupne vymiera.

Podujatie je súčasne aj symbolickým sprítomnením Juraja Meliša, ktorý ovplyvnil celé generácie výtvarných umelcov a jeho diela sú nezabudnuteľným mementom pomínuteľných, významných životných situácií nás všetkých.

Anna Ondrušková

UČITEĽ A JEHO ŽIACI – výstavný projekt tvorby troch generácií

Výstava troch sochárov, prof. Juraja Meliša a jeho dvoch prvých absolventov Rastislava Biarinca a Ľubomíra Purdeša, vyrástla na osobných a ľudských základoch, ktoré prerástli do pevného (kolegiálneho) vzťahu a na základoch neuskutočneného projektu inšpirovaného krajinou Tatier, ich symbolom Kriváňom, ale aj vysnívaného projektu Učiteľ a jeho „obávané útočné duo“.

Meliš Biarinec Purdeš

Výstava ponúka trojgeneračné pedagogické postupy a posuny. Obaja absolventi pôsobia na katedrách výtvarnej výchovy (Rastislav Biarinec na Katolíckej univerzite v Ružomberku a Ľubomír Purdeš na Prešovskej univerzite v Prešove), kde majú možnosť posúvať myšlienky svojho profesora svojim študentom, ktorí na výstave taktiež odprezentujú svoje práce. Aj napriek trom geograficky rozdielnym pôsobiskám sochárov (Bratislava, Ružomberok, Prešov), ktoré zastupujú tri slovenské kraje ich spriaznenosť a dialóg neustal, ale časom sa posilňoval.

Výstava TA-tri je spojením troch sochárov, troch generácií a ich pedagogických procesov, troch geografických bodov, ktoré hľadali v krajine Kriváňa v súznení legendy vzniku názvu Tatier. Okrem výstavy v rámci projektu budú na otvorenej inštalácii participovať skupiny študentov umeleckých škôl v prvom rade VŠ, ale aj SŠ v rámci Slovenska. Projekt je už v poradí 18. ročníkom Hier s umením, organizovaným TG, kde sa nekonfrontačne stretávajú umelci a ich študenti.

Rastislav Biarinec

„Obávané útočné trio“ v Kukse

MSS Umelec Tatram, Juraj Meliš, Lejdýs and Džentlmen, 2004

MSS Umelec Tatram, Miesto pre kameň, 2002

MSS Umelec Tatram, Rastislav Biarinec, Článkonožec, 2002

VYSTAVENÉ
v
Tatranskej
galérii

Prof. Juraj Meliš

(*13. júla 1942 Nové Zámky)

– patrí k najvýznamnejším predstaviteľom slovenského sochárstva a k výrazným osobnostiam alternatívnej scény z obdobia 60. až 80. rokov. Venuje sa voľnej sochárskej tvorbe, monumentálnej tvorbe, kresbe a grafike, v ktorých sa snaží nájsť výrazové prostriedky vyjadrujúce jeho boj o ľudskosť a humanizmus. Na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave študoval v období rokov 1962 až 1966 v ateliéri figurálneho sochárstva profesora Jozefa Kostku. Po štúdiu s úctou odmietol ponuku stať sa profesorovým asistentom a trval na hľadaní vlastnej umeleckej cesty. V roku 1976 si vytvoril vlastný ateliér na Bartoňovej ulici v Bratislave. V rozmedzí

rokov 1973 až 1998 pôsobil ako externý pedagóg na Vysokej škole múzických umení v Bratislave a v roku 1990 sa vrátil na Vysokú školu výtvarných umení v Bratislave kde pôsobil ako pedagóg, v roku 1992 bol vymenovaný za profesora a v rokoch 1999 až 2001 bol vedúcim Katedry sochárstva.

Známy je predovšetkým svojou spon-tánnosťou, tvorbou takmer bez prípravy, originálnymi sochársko-výtvarnými spôsobmi riešenia. Vo svojich ojedinelých dielach pomenúva traumy doby a zobrazuje negatívne výsledky činnosti človeka v prírode, jeho redukciu na neporiadok a chaos v okolí-tom svete. Ako jeden z prvých umelcov na Slovensku reagoval na problematiku ekológie a ochrany životného prostredia. Umelcov vý-tvarný program vychádza z netradičného prístupu k realite, je autobiografický, nesentimentálny, bez lyrizmu a rozprávkovosti, plný humorného nadhľadu a priamočiarosti. Nájsť predmety, z ktorých koncipuje svoje diela, strácajú vzťah k materiállovej vecnosti a stávajú sa znakmi, symbolmi a mnoho-vrstvovými metaforami. Pracuje s textom ako obsahovou a informačnou štruktúrou, nie ako s abstraktným pojmom ale ako so živou sub-stanciou. Využíva ironickú, sarkastickú, humorno-láskavú, vizuálno-obrazovú a textovú poéziu aj vo svojich cykloch Koláže a Vizuálnej poézii, neskôr v podobe reliéfov a priesto-rových objektov zvyrazňujúc tak ich fyzicky namáhavý proces vzniku. Výrazne tiež praco-

val so svojimi dvoma „posmrtnými“ maskami vytvorenými sochárom Jurajom Gavulom v roku 1982.

Autorov neuhladený, robustný prístup spája postupy asamblovania predmetov a ich pomaľovania bez vznešenosti, bez lesku a bez piedestálu. Monumentálnym gestom a cestou voľnej tvarovej skladby sa snaží definovať sochársku formu v priestore. Diela jednoduché a prosté v siluétach, drsne pravdivé, sú vnútorne monumentálne v komponovaní farebných plôch a lineárnej osnovy. Jeho prístup k dielam je poznačený fascináciou, prácou s rozličnými materiálmi a podstatným je priamy kontakt so sochárskou materiou (taille directe). Má schopnosť pretvárať a do-tvárať nájsť, brutálne predmety a materiály

a spájať ich do nových celkov a sochárskych prostredí. Drevo v jeho tvorbe neodkazuje k vidieckej prapodstate ale k novovytváranému mestskému folklóru. Surovosť, prostota, zdanlivý nedostatok estetiky a štylizácie v jeho drevených formách sú výsledkom prijatia dôsledkov civilizácie.

Osobitosť prác Juraja Meliša spočívala aj v tom, že si dokázali uchovať svoj charakteristický rukopis komornej tvorby, jeho témy a motívy migrovali z voľnej do monumentálnej tvorby. Popri svojej sochárskej tvorbe sa venoval aj výtvarným médiám plošného charakteru ako napr. elementárnej kresbe (dynamickej rukopis s expresívnou čiarou) a grafike (preferoval serigrafiiu), hlavne v období keď netvoril sochárske diela.

Z výstupu na Kriváň (2005)
foto: Ľubo Purdeš

Z ateliéru Juraja Meliša (2004)
foto: Anna Ondrušeková

Výstava Dies Irae, Tatranská galéria v Poprade (2007)
foto: Anna Ondrušeková

Rastislav Biarinec

(*25. 3. 1968 v Ružomberku)

– ružomerský sochár, absolvent ateliéru Juraja Meliša na VŠVU v Bratislave, docent, doktor umení a pedagogických vied, je v súčasnosti vedúcim katedry výtvarného umenia na Katolíckej univerzite v Ružomberku. Jeho tvorba už vyše dvoch desaťročí kopíruje vývoj slovenského sochárstva ako výtvarnej disciplíny, ktorá sa vymaňuje zo svojho klasického rámca. Tento vývoj bol urýchlenný novými témami a ich širokým obsahovým zámerom rovnako ako uvoľnením línie stvárnenia. Rozmernosť objektov sa rozpínala do priestoru a zároveň boli komponované do väčších, niekedy aj krajinných celkov. Ich realizácia bola rovnako podporená aj materiálovou liberalizáciou, kedy materiál závisel od zámeru a potreby vybudovať zvolený tvar. Vďaka upusteniu od tradičných postupov vznikol voľný priestor na nové vyjadrenia a nekonvenčné autorské programy.

Jeho tvorba je primárne ovplyvnená fascináciou prostredím, krajinou, geológiou. Vo výtvarnej rovine rieši koncept zmeny, jej príčiny a výsledkom je autorov namodelovaný dôsledok. Popri zobrazení krás krajiny (Mystérium zeme) ho zaujíma taktiež civilizačný odpad a smetiská ako hlboká brázda vyrytá spotrebnou spoločnosťou (Premeny). Napriek kritickému názoru ponúka prekvapivo optimistický pohľad na schopnosť zeme vysporiadať sa s týmto odpadom. Technikou stuhnutých odliatkov z betónu vytvára tvarovo zaujímavé artefakty, ktoré akoby boli skameneliny z budúcnosti (petrifikované petľiaše, plastové vrecká, tesniace gumičky...), skamenené rovnako, ako iné produkty z minulosti. Dnešný odpad tak prepožičal svoje zloženie, štruktúru a tvar, v negatívne aj pozitívne, ako aj zaujímavú grafiku v reze.

Rastislav Biarinec sa nevenuje figurálnej tvorbe, ani komornej plastike, jeho cieľom nie sú plastiky lahodiace oku. Je sochárom robustných foriem a interpretuje nimi predpoklady a anticipácie. Jeho východiskom je myšlienka a následná predvídaná alebo riadená náhoda. Všímavosť, uvážlivosť a náročná príprava prinášajú naoko jednoduché riešenia.

Výliatok 2014, betón

Ampullinity – odtlačky 2014 a Ampullinity 2013, betón, oceľ

Medzinárodné sochárske sympóziu Jána Brokoffa, Spišská Sobotka 2005

Vestigium Civilisatione Magnum 2014 a Humanoglyfy II., III. 2014, betón, oceľ

Vestigium Civilisatione Magnum 2014 – betón, oceľ

Rastislav Biarinec, Juraj Meliš a Ján Kudlička

Medzinárodné sochárske sympóziu Kalvária na Peknú vyhlídku Starý Smokovec, 2013

Ľubomír Purdeš

(*27. 5. 1965 v Prešove)

– žiak profesora Juraja Meliša na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave na oddelení sochárstva v rokoch 1987 – 1993, v súčasnosti vysokoškolský učiteľ vo funkcii odborného asistenta na Katedre výtvarnej výchovy a umenia IHVU FF PU v Prešove, sa vo svojej tvorbe snaží vyabstrahovať a sochárskym jazykom zachytiť elementárne a globálne platné prírodné princípy spojené s postupným a hlbším poznávaním sveta. Jeho autorský program je širšie koncipovaný, v rôznych podobách (Trojjedinosť, Všejedinosť, Neogén) na ňom pracuje a prezentuje ho už od roku 1999. Formálne je autorova tvorba radená ku geometrickej abstrakcii a minimalizmu. Predovšetkým zámerom, ktorý sa mu darí v dielach naplňať, môžeme hovoriť o geometrickej bio abstrakcii s humanistickým podtextom. Samotné sochy sú vystavované na riešení tvarových relácií a tvorba ako celok má obsahovo nabitú pozadie. Vychádza z jemne romantického pohľadu sochára do minulosti, tajomnej prehistórie, a výtvarného pohľadu na prírodu a kozmológiu.

Voľná tvorba Ľubomíra Purdeša má monumentálny rámec, rovnako ako súčasné slovenské sochárstvo, so širším vnímaním sochy a s možnosťou zhodnotiť ideu vo výrazovo údernejšom

Ľubomír Purdeš, Juraj Meliš, Rastislav Biarinec pod Kriváňom (2006)

formáte. Jeho monumentálna cesta nie je samoučelná, vedie cez zámer a myšlienkovú líniu, cez materiálové východiská a ich spôsob opracovania a uplatnenia autorsky charakteristického tvaroslovia kompaktných kmeňov stromov. Toto všetko potom rezultuje vo veľkorozmerných drevených objektoch. Klasickou sochárskou technikou odoberá hmotu z kmeňa stromu, materského korpusu, ale odobratý kus koncipuje významovo

rovnocenne ako tvarovaný objekt, na princípe pozitívu a negatívu. Kontrast dotvára zdôraznením zanechaných stôp po rezoch píly kým odobraté časti sú mäkké, do hladka vybrúsené. Myšlienky vyjadruje úsporne pomocou základných geometrických tvarov, hovorí o spojitosti, súvislosti a vzájomnej závislosti celku a jeho častí. V prenesenom zmysle nájdeme myšlienky o jednote vesmíru a života, prírody a človeka.

Ľubomír Purdeš, Archetypy (Trojjedinosť V.) 2003

Ľubomír Purdeš, Juraj Meliš, Rastislav, z výstavy Ľ. Purdeša, Miocén (2006)

Medzinárodné sochárske sympóziium Jána Brokoffa, Spišská Sobota 2005

Ľubomír Purdeš, Všejedinosť I., 2006 – 2007

Kalvária na Peknú vyhlídku Starý Smokovec, Zastavenie XII. 2013

Katedra výtvarnej výchovy

Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku

Počiatky Katedry výtvarnej výchovy sú spojené so vznikom vysokoškolského vzdelávania v Ružomberku na Inštitúte sv. Ondreja Trnavskej univerzity v Ružomberku zriadenom v júli roku 1995. V nasledujúcom roku vzniká Katedra umeleckej a pohybovej výchovy, jej zkladajúcimi členmi (pre výtvarnú oblasť) boli vedúci katedry akad. mal. Ján Kudlička (na čiastkový pracovný úväzok) a tajomník katedry Mgr. art. Rastislav Biarinec (na plný pracovný úväzok). V tom istom roku sa inštitút transformuje na Katecheticko-pedagogickú fakultu sv. Ondreja Trnavskej univerzity a v roku 1997 Žilinskej univerzity (so sídlom v Ružomberku).

Katedra sa postupne rozrastá o ďalších externých spolupracovníkov. Pavlína Čierna (1997 – 2000) – grafické cvičenia, Mgr. Dana Doricová (1997 – 2000) – prednášky z dejín umenia, Mgr. Helena Šišková (1998 – 2000) – fotografia, Mgr. art. Dana Sochorová (1998) – výtvarná príprava, figurálne kreslenie, písmo – od roku 1999 ako interný pedagóg spolu s Mgr. Annou Pniakovou (1999 – 2002), ktorá vyučuje praktické cvičenia výtvarnej výchovy učiteľstva pre 1. stupeň ZŠ.

Významným medzníkom personálneho rozšírenia katedry sú roky 1999 – 2000, kedy na plný pracovný úväzok prechádzajú zo zanika-

júceho detašovaného pracoviska Vysokej školy výtvarných umení, Katedry úžitkového umenia II, pedagógovia doc. akad. mal. Ján Kudlička – vyučuje predmety plošné výtvarné disciplíny, grafika, Mgr. Dana Doricová (2000 – 2003) – dejiny umenia, Mgr. Helena Šišková (2000 – 2002) – fotografia, ale prichádzajú aj noví učitelia – doc. akad. mal. Pavol Rusko – grafický dizajn, intermediálna tvorba a akad. mal. Marta Bošelová – textil, remeslo a dizajn, didaktika výtvarnej výchovy.

V máji roku 2000 vzniká Katolícka univerzita v Ružomberku a naša katedra sa stáva súčasťou Filozofickej fakulty Katolíckej univerzity. V tom čase zabezpečuje prednášky z dejín umenia a cvičenia praktických výtvarných disciplín učiteľstva a didaktiky výtvarnej výchovy pre I. stupeň a II. stupeň v dvojkombinácii. Základné vzdelávanie je tiež doplnené o ponuku rozširujúcich predmetov vedenú externými odborníkmi – akad. mal. Ján Hrnčiarik (2001 – 2002) – výtvarné technológie a techniky a Mgr. art. Patricia Biarincová (2001 – 2003) – kresba podľa živého modelu, modelovanie.

V roku 2002 – 2003 strieda doc. Pavol Rusko doc. Jána Kudličku vo funkcii vedúceho katedry. Odchádzajúcu Danu Doricovú nahradzuje r. 2003 – 2004 externou formou, blokovými prednáškami z dejín umenia doc. PhDr. Vladimír Grešlík, ArtD. zo spolupracujúceho pracoviska výtvarnej výchovy Prešovskej univerzity.

Od roku 2003 až do súčasnosti vedie katedru Rastislav Biarinec, (dovtedy vo funkcii tajomníka a zástupcu oboch predchádzajúcich vedúcich katedry). Vyučuje plastické výtvarné disciplíny, sochárstvo, technológie plastických výtvarných disciplín, modelovanie.

Katedra výtvarného umenia, aký je v tom čase jej oficiálny názov, 1. marca 2005 prechádza z Filozofickej na Pedagogickú fakultu KU. Dôvodom sú nehody s vtedajším vedením Filozofickej fakulty v personálnych otázkach a odmietnutie ponuky rektorátu využiť pre ďalší rozvoj a rast výtvarno-pedagogického vzdelávania dielenských priestory v areáli bývalého Texicomu.

V snahe skvalitniť teoretické prednášky z dejín umenia nastupuje r. 2005 PhDr. Karol Maliňák najprv ako externý zamestnanec, od r. 2006 – 2009 pokračuje na internom mieste. Katedra získava akreditačné práva rozšíreného študijného programu o jednopredmetové učiteľstvo výtvarnej výchovy.

Od roku 2009 preberá úväzok Karola Maliňáka Mgr. Silvia Rajčanová a ostatné personálne doplnenie katedry sa uskutočňuje r. 2013 – Mgr. art. Patricia Biarincová, PhD. zabezpečuje predmety učiteľstva výtvarnej výchovy – plošné a plastické výtvarné disciplíny. Obe kolegyně sú prijaté na 100% pracovný úväzok so zámerom dôraznejšej orientácie vzdelávacieho procesu na pedagogicko-vedné disciplíny a tiež ako významnú pomoc v spoločnom úsilí o zvýšenie úrovne záverečných bakalárskych či diplomových prác.

doc. PaedDr. Mgr. art. Rastislav Biarinec, ArtD.
vedúci katedry

Rastislav Molda, Konár, 2008, drevo (40 x 16 x 16 cm)

Miroslava Vnenková, Sv. Barbora, 2005, oceľ, drevo (40 x 13 x 13 cm)

Ateliér

plastických výtvarných disciplín

Ktorou cestou vykročiť, aké hodnoty v živote nasledovať? Sú dve možnosti – Chytráctvo a Poctivosť. Ak si zvolíš Chytráctvo, nebude ťa trápiť nijaká práca, nijaká námaha a každý večer ťa bude očakávať mäkké lôžko. Druhí ľudia budú pracovať, a ty budeš užívať výsledky ich usilovnosti. Je to veľmi populárna a vďačná cesta, a má množstvo priaznivcov po celom svete.

Ja ponúkam Poctivosť... lebo nič z toho, čo je naozaj dobré, človek nedosiahne bez práce. Ak chceš zberať úrodu, musíš najprv zasiať. Ak chceš vyniknúť, musíš veľa pracovať a odoprieť si to, čo si iní neodopierajú. Ak si zvolíš prvú možnosť, budeš jesť bez hladu a piť bez smädu a nebudeš vedieť, po čom by si mal túžiť. Cestou najmenšieho odporu prejdeš pohodlne životom, ale nezanedáš za sebou nič významné, len niekoľko fliaš od vypitého vína.

Ak sa však rozhodneš pre Poctivosť, nemáš stopercentnú istotu, že vykonáš veľké činy, no pokúsiš sa čestne zápasiť o nemožné... (Voľná parafráza príbehu Hérakla zo Starých gréckych bájí a povestí s odkazom na hodnotenie diplomovej práce R. Biarinca v posudku prof. J. Meliša).

V minulosti sa Ateliér plastických výtvarných disciplín skladal z dvoch základných súčastí – realistických a abstraktných cvičení s nosnými témami pre každý semester. Začínali sme reliéfom modelovaným v sochárskej hline. Najčastejšie to bola realistická štúdia – Madona – známe sochárske dielo podľa výberu poslucháča z dejín výtvarného umenia od renesancie po klasicizmus, kopírovaná prostredníctvom fotografie do priestoru. Následne sa hľadali možnosti postupnej štylizácie, zjednodušovania, abstrahovania kompozície s využitím základných výrazových prostriedkov, ako línia, tvar, kontrast, rytmus... Nenásilný prechod od hlíny a sadry k tvorivému experimentu v rozličných materiáloch, napr. dreve, kameni, kovoch, skle, atď. Vo vyšších ročníkoch štúdium pokračovalo úlohami transkripcie reality podľa živého modelu – ľudská figúra, ženský akt v kontraposte a portrét s dôrazom na anatomickú stavbu hlavy.

Paralelným doplnením realistického stvárnenia postavy bolo nepopisné zobrazenie mužského tela v téme Ukrižovanie so symbolickým zvýraznením protikladu telesného a netelesného, prírodného a geometrického, živého a neživého.

V téme hlava zase poslucháči využívali atribúty svätých na vytvorenie znakových portrétov jednotlivých zobrazovaných osobností.

V závere vzdelávania sa študenti pokúšajú definovať východiská svojho individuálneho výtvarného programu, hľadajú cesty vlastného autorského prejavu. V rámci spoločnej témy Krajina – prírodnina môžu realizovať komorné aj monumentálne sochárske diela, od realistických foriem po abstraktné, od klasickej skulptúry po inštalácie. Využiť doposiaľ získavané a rozvíjané praktické schopnosti a zručnosti mnohých sochárskych techník a technologických postupov.

Odlievanie do sadry, živice, umelého kameňa, olova a cínu. Skulptívne opracovanie kameňa či dreva pomocou bodovacieho strojčeka. Vzniká veľa zaujímavých artefaktov vytvorených pomocou štukatérskych postupov vytahovania, vytáčania, vyškrabovania. V ročníkových a diplomových prácach evidujeme viacero náročných rozmerých realizácií:

Sv. Trojica – Ukrižovanie 1999, dekanát PF KU v Ružomberku, autor: Marián Rudinec
Hľadajúca – pomník nenarodeným deťom 2003, PF KU v Ružomberku, autor: Veronika Balážecová
Odras duše – obojstranný stôl a ambona 2003, kaplnka dominikánskeho rádu Bratislava, autor: A. Furieľová
Symboly Katedry výtvarného umenia 2004, KVV PF KU v Ružomberku, autor: Martin Moravčík
Madona 2005, Aula Jána Pavla II. KU v Ružomberku, autor: Jozef Martiška

V súčasnosti, popri tradičnom modelovaní postavy a hlavy podľa modelu, dominuje v ateliéri orientácia na nefiguratívne spôsoby vyjadrenia najrozmanitejších foriem inšpirovaných prírodou. Snažím sa podnietiť tvorivé úsilie jednotlivca v procese hľadania výtvarného zobrazenia sveta, prírodných zákonitostí, všeobecne platných princípov, večného univerza...

V neformálnych rozhovoroch prezentujem významné osobnosti moderného sochárstva na Slovensku aj v zahraničí, príležitostne komentujem aktuálne dianie a tendencie vývoja výtvarného umenia. Otváram problematiku významu komplexnej umeleckej a verbálnej pripravenosti budúceho výtvarníka-pedagóga, poukazujem na dôležitosť vizuálne vnímaného chápania sveta vo vyučovacom procese.

Vladimír Baran, Morula II., 2009, kameň (12 x 33 x 10 cm)

Martin Bodorík, Kriváň I., 2009, nerez, drevo (22 x 38 x 25 cm)

Zuzana Bobová, Zrod II., 2008, kameň, sadra (15 x 35 x 17 cm)

K výstave TA-tri

Meliš – Biarinec – Purdeš

„No konečne! Už sa vás neviem dočkať.“ To bola prvá veta profesora Meliša, z ktorej vyžarovala naliehavosť, vtip a istý druh iskrenia, tak ako je to typické aj v jeho výtvarnej tvorbe. Počas Nežnej revolúcie v roku 1989 sme ako študenti v revolučných podmienkach budovy VŠVU uvažovali a zároveň vytvárali zoznam budúcich pedagógov na oddelení sochárstva. V telefónnom zozname sme hľadali čísla, aby sme sa mohli s nimi skontaktovať. Nabral som odvahu a vytočil číslo Juraja Meliša. Jeho prvá veta ma prekvapila, no zároveň potešila a odbremenila od zdĺhavého vysvetľovania. Rozhovor bol stručný, jasný a veselý, ktorého výsledkom bolo dohovorené stretnutie. Práca Juraja Meliša som poznal a spoznával už pred nástupom na VŠVU. Na mojích cestách z Bratislavy na východ a opačne som sa pravidelne zastavoval na sochárskych výstavách v Piešťanoch (Socha piešťanských parkov), v Trenčíne (Československá komorná plastika) alebo v rodnom Prešove (Sochársky salón). Jeho sochy a objekty ma vždy už z diaľky vítali svojím typickým sochárskym rukopisom v ktorej nechýbal Melišov úsmev, ale aj dráma. Na prvé dohovorené stretnutie s Jurajom Melišom (ktorého cieľom bolo predbežné zistenie jeho záujmu učiť na sochárskej katedre) išli študenti, dvaja moraváci Igor Kitzberger a Milan Dlabaja a traja slovinci Bohuš Kubinský, Štefan Kollár a ja. Stretnutie dopadlo nad naše očakávanie a nám bolo jasné, že by mohol Meliš výrazným spôsobom spestriť a obohatiť formujúci kolorit sochárskych výtvarných prejavov na škole. Po nežnej a po konkurzoch na nové pedagogické miesta, kde isté percento hlasov ovplyvňovali aj študenti sa na soche zaskvela štvorica vynikajúcich sochárov a osobností ako Jozef Jankovič, Juraj Bartusz, Vladimír Havrila a taktiež Juraj Meliš. V začiatkoch ich pôsobenia na škole nám chodili korigovať všetci, až po mesiace sme si mohli vybrať zo štyroch ateliérov a ich vedúcich osobností. Moje rozhodnutie som tušil od začiatku a utvrdila ma v ňom Melišova veta. „*Lubo, dobre si rozmysli ku komu pôjdeš!*“ V Melišovom ateliéri sa stretla grupa študentov väčšinou bývalých kremnických šupkárov, ktorých okrem spoločných kremnických zážitkov spájala veselosť, pracovný sochársky entuziazmus, športový duch a hudba všetkých žánrov, ktorú hecoval náš profesor Meliš. Výsledkom čoho bolo organizovanie

rôznych spoločných celoškolských akcií ako Krsty prvákov, Vešanie Jurajov alebo Indiánske oslavy jari. Skoro pri všetkých akciách hrala naša ateliérová hudobno recesná skupina Meliš Band & Company. (Biarinec – akordeón, Purdeš – gitara, Minks – husle, Andris – pišťalka, Hlinica – spev a ozembuch). Meliš bol úžasný. Dokázal nás motivovať, podporovať v našich snaženiach, ale aj spochybňovať a neustále nás vyzýval k dialógu. Bol výborný rečník a často sa nám stávalo, že sme ho počúvali s otvorenými ústami. Vedel nás ponoriť do vážnych hlbokých myšlienok, ale aj nesmierne rozosmiať. Výsledkom výbornej atmosféry a súdržnosti v ateliéri bolo vytvorenie generačného výtvarno-umeleckého združenia PRIEVAN, nad ktorým držal ochrannú ruku. Už vtedy nám dával umiestnenky a fiktívne zaradzoval do pracovného procesu po ukončení školy. Pamätám sa na jeho vetu: „*Lubo bude učiť na pégečke v Prešove a Rasťo v Ružomberku*“, ktorá sa do bodky naplnila. Nášmu študentskému združeniu Prievan dohádzalo kontakty na spoločné výstavy, na ktorých sa taktiež zúčastňoval. Ako napr. RENDESVOUS v Nových Zámkoch, PRIEVAN v Havířove, alebo VVV (Východný výtvarný variant) v Prahe. Rasťo a ja, alebo „Obávané útočné duo“ (ako nás náš profesor volal) sme sa niekoľko rokov po skončení školy pravidelne stretávali na zimných a letných prieskumoch na VŠVU, ktoré bolo často završené stretnutím s profesorom (v kabinete, alebo v jeho ateliéri na Bartoňovej ulici). Ako keby sme sa nevedeli rozlúčiť so školou. Potrebovali sme vidieť práce nových študentov, ale aj prácu a pečť pedagógov v študentských prácach jednotlivých sochárskych ateliérov. Chýbala nám konfrontácia a dialóg, komparácia našich pedagogických procesov na katedrách výtvarnej výchovy v Prešove a v Ružomberku. Nedávno som si robil môj učiteľský rodokmeň. Cez môjho profesora Juraja Meliša som sa dostal k Jozefovi Kostkovi, výnimočnému sochárovi ale aj pedagógovi o ktorom nám profesor často rozprával, ba dokonca sme ho mali možnosť aj osobne stretnúť v jeho ateliéri. Aj keď už bol vo vysokom veku Juraj Meliš mal s ním nadštandardný vzťah. Jozef Kostka študoval v Prahe u Karla Dvořáka ktorý zasa študoval v ateliéri Jozefa Václava Myslbeka a po 1. svetovej vojne, bol jeho profesor Ján Štursa. V Dvořákových prácach je cítiť Štursov vplyv a Guttfreundov sociálny civilizmus, ale aj vplyv talianskeho renesančného sochárstva. Dvořák je autorom Pomníku légii pre Père-la-Chaise v Paríži, alebo Súsošia sv. Cyrila a Metoda na Karlovom moste. Cez Dvořákových učiteľov Myslbeka a Štursu a možno aj Jozefa Mařátku by sme sa dostali až k Augustovi Rodinovi a Antoinovi Bourdellovi, ktorí výrazným spôsobom ovplyvnili české sochárstvo. Nezabudnem na stretnutie s prof. Melišom v Prahe pred Štursovou sochou Sulamit Rahu v záhrade Akadémie výtvarných umení a na jeho iskrivo odbornú a expresívnu interpretáciu sochy známej exotickej tanečnice, Šalounouho súsošia Jána Husa na Staromestskom námestí, Rodinovo Balzaca ale aj Braunove sochy Cnosti a Neresti v Kukse. Profesor Juraj Meliš nám odovzdával tento rodokmeň cez svoje skúsenosti s obrovským entuziazmom, dravou naliehavosťou, no predovšetkým s nesmiernym citom a pokorou, ktorú umocňovala jeho typická mimika a razantné gestá. Málo kto vie, že bol majstrom Slovenska v štafete 4 krát 100 metrov v roku 1961. S úprimnou radosťou budem bežať a podávať jeho umeleckú štafetu ďalej so športovou silou a pocitom obávaného, ale aj spriazneného „útočného tria“.

Lubomír Purdeš.

Katedra výtvarnej výchovy a umenia

IHVU FF Prešovskej Univerzity v Prešove z pohľadu študenta a pedagóga

Možno nie som jediný zo súčasných, ale aj minulých pedagógov, ktorý mal možnosť poznať našu katedru z oboch strán barikády, no môj pohľad zachytáva inú periódu, iný časový úsek, o ktorý sa chcem s vami podeliť. Po dvoch rokoch strávených na katedre, ako študent (študoval som kombináciu výtvarná výchova a Slovenský jazyk) a po šestnástich rokoch pôsobenia na katedre ako pedagóg môžem skonštatovať, že každý ročník študentov v sebe skrýva nezmazateľnú pečť, ktorá ma svoju charakteristickú vôňu, zvuk, farebnosť, ba dokonca aj úsmev a mimiku, ktorá je väčšinou zhustená do jednej, dvoch, troch tvárí študentov ľahúňov, zabávačov, nadšených výtvarníkov – organizátorov, ale aj babrákov a absentérov. Už ako študent som mal možnosť registrovať a zažiť známe dvojice a trojice ako Štraus – Šálko – Švač, Lavrík – Havlice – Čentík, Guman – Štovčíková, alebo Sedlák – Višňovský – Hegyessyová. Moje dvojročné pôsobenie v pozícii študenta zanechalo aj nezmazateľnú stopu na obraz vtedajších pedagógov. Boli to dôstojní páni (len zopár dám), ktorých charakterizoval dlhý biely pracovný plášť, brada, briadka alebo fúzy, v iných prípadoch dlhšie vlasy, no väčšinou to bola čierna baretka takzvaná „umelka“ nasadzovaná pri odchode z katedry na čerstvý prešovský vzduch. Jej najvernejšími reprezentantmi bola dvojica Michal Mlynka a Michal Tokár, ktorá im pomáhala zdolať častý rituál pešej chôdze zo Sídlička III na Gotwaldku s medzi zástavkou pri Suchom mlyne. Najvýznamnejším predstaviteľom bielych plášťov bol Štefan Hapák, ktorého biela cézannovská brada a výraz ruského spisovateľa 19. storočia, vysoká postava a veľké topánky vnášali na katedru atmosféru post impresionistickej krajinnomalby. K bielym plášťom patril aj Tibor Gáll. Jeho švihácka briadka, uhladené čierne vlasy a prísny pohľad prezrádzal veľa aj o jeho voľnej maliarskej tvorbe. Osobitnou kapitolou bol Július Hegyessy patriaci (spolu s Tiborom Gallom) ku košíckej vetve prinášajúci na katedru jemný maďarský esprit a starožitnú atmosféru Košíc, ku ktorej vždy patrila fajka, dobrý tabak alebo cigareta a voňavá klobáska s horčicou. Džúsova hustá biela brada, dobrácky úsmev, hlboký a pokojný hlas v nás vyvolával obraz „Boha otca“, ktorý jemne usmerňoval, napomínal, no predovšetkým pohládzal a upokojoval. Jeho tvár ma nesmierne fascinovala. To všetko som sa snažil vtlčiť do jeho portréty – busty, ktorú som mu robil ako študent a dodnes tvorí neodmysliteľnú súčasť môjho sochárskeho ateliéru. K predstaviteľom bielych plášťov a bradáčov patril aj Dušan Srvátka. S výrazom Waldemara Matušku a neskôr Poseidóna prinášal do našich ateliérov vôňu olejových farieb, terpentínu no taktiež multiinstrumentálne melódie a zvuky bendžy, gitary, akordeónu a iných nástrojov. Ivan Nestor Šafránko, môj ročníkový učiteľ, nosil biely plášť len sporadicky, najviac si ho pamätám v rifľovej bunde s guľatou bielou bradou. Neustále nám ponúkal detskú hravosť a avantgardné myšlienky. On jediný odmietol moju žiadosť o portrét. Tak som ho modeloval s pamäti. Tretím portretovaným pedagógom bol sochár František Patočka. Nenosiť plášť a často chodieval do ateliéru v saku, alebo v košeli s vyhrnutými rukávami. Absenciu brady nahrádzal predĺženými vlasmi, ktoré si často nahrubo prečesával prstami. Asi si všimol, že som chodieval modelovať do ateliéru portréty mojich spolužiakov aj mimo vyučovacích hodín, preto na začiatku semestra keď sme mali začať modelovať

portrét a model neprišiel, mi povedal. „*Lubo, vy to už trochu viete, vy budete sedieť ako model*“. Sklamalo ma to. Chcel som sa pred ním predviesť a možno aj pred spolužiakmi, ale na druhej strane pohľad zo stredy z vyvýšenej šajby – pódia na busty mojich spolužiakov a Patočkove korektúry ma fascinovali. Robil ich latou alebo prstami, resp. nechtami ako keby zubákom skulpturálne hľadal definitívny tvar mojej hlavy. Často pritom odstupoval a neustále žmúril a šplíil pery. Fascinovala ma jeho práca a mimika. Snažil som sa čo najviac zapamätať z jeho tváre a portréty, aby som ho mohol po večeroch kresliť s pamäti. Po ukončení môjho vysedávania ako modelu som Patočku požiadal o možnosť urobiť mu bustu. Trochu ho to zaskočilo, no nakoniec súhlasil. Tak vznikla tretia Patočkova busta. Všetky tri som vystavoval na výstave „Pocta učiteľovi“ v roku 1985 v Dome kultúry v Prešove. V Patočkovej mimike v jeho gestách, v celej postave bol výraz aristokrata, ktorý vynikal vtipom, jemným sarkazmom a jasným zadefinovaním svojej sochárskej cesty. K bielym plášťom baretkárom patril aj Ján Bartko. Nosil čierne kúzelnicke fúzy, pod ktorými sa vždy švihácky usmieval. Jeho periodicky opakovaný sen sa stal skutočnosťou už dávno pred mojim nástupom na katedru. Ja som bol predavačom gitár a on bol kupujúci, akurát, že sa to neodohrало v Grécku, ale na burze v sále Čierneho orla v Prešove. Neodmysliteľnou súčasťou katedry bol a stále je Andrej Bañas. Vyplňal medzeru medzi pedagógmi a študentmi, bol sprostredkovateľom myšlienok a odkazov z oboch strán barikády. S večnou bradou a bielym plášťom zafrkaným od sadry zapadal do koloritu katedry.

Z pohľadu pedagóga je situácia na našej katedre v mnohom odlišná, ale aj podobná. V priebehu rokov z nej nenápadne a pomaličky odišli do vysluženého dôchodku spomínaní páni, učitelia, osobnosti, starí bardi a skoro zakladatelia, ktorých v súčasnosti reprezentuje len Dušan Srvátka. Študentskú radosť, veselosť, zaujatosť, nepoškvrnenosť nahradila zodpovednosť, zmeny v koncepcii výučby, zápas o materiálno technické a priestorové vybavenie katedry, kariérny rast, ktorý sa mieša s vlastnou tvorbou a potrebou učiť v neľahkých podmienkach. Napriek všetkým problémom a starostiam mojím poslaním a poslaním mojich kolegov je zbúrať a narušiť základy barikády, nájsť v nej prieniky v podobe zmiernu (veď biela farba našich flagov – plášťov im to už dávno naznačuje) a vybudovať ich na nových základoch novej a radostnej kreativity, pozitívneho myslenia, morálnych a etických hodnôt, férovosti a vzájomnej zodpovednosti a všeobecného dobra. Pohľad na súčasných pedagógov mi neprichodí opisovať a hodnotiť. To prenechávam terajším študentom. Možno sa po rokoch medzi nimi nejaký nájde, ktorí ma opíše ako prešedivého iniciatívneho pána bez brady pobehujúceho medzi drevodielnou v suteréne a modelovňou na druhom poschodí v montérkach, alebo v bielom plášti s motorovou pílou, alebo s kladivom v ruke.

Prajem všetkým pedagógom, ale aj sám sebe, aby nový vietor naplnil naše biele plášte (ale aj modré, nosí ho Prokip Kolisnyk) a premieňal ich na anjelské krídla, ktoré chcú láskavo prijať, otcovsky privínuť, ochrániť, no predovšetkým naučiť samostatne lietať a rozdávať radosť.

Lubomír Purdeš.

